

Yliopistouutiset 11.12.2015

Julkaistu alun perin verkossa, mistä poistunut TAY:n verkkosivu-uudistuksen yhteydessä syyskuussa 2016.

Sovittelujournalismi purkaa konflikteja

Tutkijat etsivät uusia ratkaisumalleja kärjistyneen viestintäympäristön ongelmiin

– Tässä on maailmanparannushenkeä, sanoo Laura Ahva johtamastaan tutkimushankkeesta, jossa toimittajat ja tutkijat etsivät yhdessä keinoja käsitellä kärjistyneitä kriisejä. Kuva Jonne Renvall

Tampereen yliopistossa etsitään sovittelujournalismista keinoa ratkaista kärjistyneen viestintäympäristön konflikteja.

– Valmista sabluunaa meillä ei ole. Yritämme kehittää kokeilemisen kautta sellaisia työmenetelmiä, jotka edistävät sovitteluvoimaa, sanoo tutkimushankkeen vetäjä, journalistiikan tutkijatohtori **Laura Ahva**.

Koneen Säätiö myönsi Sovittelujournalismi-tutkimukselle 105 000 euron apurahan ensimmäiseksi vuodeksi. Kaksivuotiseksi suunnitellussa projektissa työskentelee Ahvan lisäksi monipuolinen työryhmä yliopistoväkeä ja toimittajia.

Tutkimushanke edustaa kokeilevan toimintatutkimuksen perinnettä. Se etenee koulutuksen ja työpajojen kautta. Niihin kutsutaan mukaan uusista työtavoista ja journalismin kehittämisestä kiinnostuneita toimittajia. Tavoitteena on laatia käsikirja tai lista toimintaohjeita, joista olisi apua konfliktiherkkien aiheiden käsittelyyn.

Immos-kohusta rasvasotaan

Perussuomalaisen kansanedustaja Olli Immosen viime kesänä kirjoittama kansallinen Facebook-päivitys oli yksi Sovittelujournalismi-tutkimushankkeen sytykkeistä.

Syksyn aikana Suomeen tuli lisää pakolaisia ja julkinen keskustelu kärjistyi. Ajan mediasensaatioksi kohosi maahanmuuttovastainen MV-lehti.

– Keskustelu polarisoitui maahanmuuton ympärille. Siinä menttiin ääripäihin, joista molemmat tuuttaavat omaa mielipidettään. Monikulttuurisuus ja isänmaallisuus muuttuivat termeiksi, joita ei oikein enää uskalla käyttää. Siitä tämä idea lähti, Laura Ahva kertoo tutkimushankkeen taustasta.

Maahanmuuton lisäksi polarisoitumista näkyy muissakin julkisissa konflikteissa, joista esimerkkejä ovat rasvasota ja terveyskeskustelut. Rokotus, metsäkiistat ja susikeskustelu ovat myös kärjistyneiden kiistojen aiheita.

Sananvapaus lisääntyi, vastakkainasettelu kasvoi

Sosiaalinen media on keskeinen tekijä viestintämaiseman kärjistymisessä. Hyvänä puolena Laura Ahva pitää sitä, että verkon kautta voi kuka tahansa sanoa käytännössä mitä tahansa. Se tarkoittaa sananvapauden lisääntymistä.

– Kun tähän lisätään ansaintalogiikan kriisi, että haetaan klikkauksilla mainostuloja, niin tämä vetää niihin ääripäihin. Sekin on selvää, että journalismin pitkät työperinteet vetävät samaan suuntaan, että konfliktit ja vastakkainasettelut kiinnostavat. Ei tämä ole pelkästään some-ilmio, Ahva sanoo.

Sovittelevuus on ristiriidassa vastakkainasetteluja etsivän journalismin kanssa, mutta Ahvan mielestä se ei ole ristiriidassa objektiivisen journalismin perinteen kanssa.

Vastakkainasettelun korostaminen on Ahvan mukaan lisääntynyt journalismissa siten, että nyt uutisoidaan herkästi sosiaalisen median kuohahduksia: ”Some-raivo”, ”Kansa raivostui somessa” tai ”Twitter räjähti”, toistuvat otsikoissa.

Viestintäympäristön muutos on haastanut journalismin, joka on vain yksi toimija julkisuuden kentällä.

– Journalismin pitää miettiä, miten se tässä uudessa tilanteessa toimii, miten se haluaa toimia ja mitä se haluaa tuoda siihen. Haluaako se osallistua viestintäkentän kärjistymiseen vai haluaisiko se olla jossakin muussa roolissa? Ei se sovitteleva roolikaan mahdoton olisi.

Maailmanparannusta ja uhkien liennytyistä

Kun pakolaisia täynnä oleva vastaanottokeskus on yöllä syttynyt palamaan, on Laura Ahvan mukaan aivan oikein haastella palomestaria. Uuden jutun voisi myöhemmin rakentaa siitä näkökulmasta, että tällaista ei enää tapahtuisi ja millainen ajatustapa on mahdollisen tuhopolton takana.

– Tässä on maailmaparannushenkeä, Laura Ahva sanoo tutkimushankkeestaan.

Hän näkee sovittelujournalismissa monta eri ulottuvuutta. Yksi on toimittajien ja lukijoiden vuoropuhelu. Nyt maahanmuuttoaiheista kirjoittavat toimittajat saavat vihapostia ja uhkailuja, jopa raiskausuhkauksia. Sovittelujournalismi miettii, miten uhkauksiin pitäisi suhtautua, jotta ne saisi liennytettyä.

Toinen ulottuvuus on verkkokeskustelun moderointi. Uutisen julkaisemisen jälkeen verkossa ei käydä oikeaa keskustelua. Sen sijaan heitetään omat väitteet toisen väitteitä vastaan.

– Journalisti voisi moderointitaidoillaan viedä keskustelua kohti järkevämpää ja sovittelevampaa näkökulmaa.

Kolmas ulottuvuus on vuoropuhelu niiden yhteiskunnallisten ryhmien välillä, joita aihe koskee. Esimerkiksi maahanmuuttajat ja maahanmuuton vastustajat voisi saada sovitteluun journalismin sisällä.

Hyviä esimerkkejäkin sovittelevasta journalismista löytyy. Yksi niistä on Tukholman eteläinen kaupunginosaalehti Södra Sidan, jossa asukkaiden ongelmia käsitellään ratkaisukeskeisesti.

Suomessa naistenlehti julkaisi keväällä toimittaja Johanna Korhosen jutun, jossa hän kirjoitti ottaneensa yhteyttä hänelle vihapostia lähettäneisiin ihmisiin. Juttu kertoi siitä, millainen keskusteluyhteys oli syntynyt vihamielisen alun jälkeen. Sovittelujournalismityöryhmässä on mukana toimittaja, joka myös aikoo kirjoittaa kokemuksistaan vuoropuhelusta vihapostin lähettäjiensä kanssa.

Teksti: **Heikki Laurinolli**